



УДК 378.147

## СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Томашівська М.М., аспірант  
кафедри методики викладання мистецьких дисциплін  
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія  
імені Тараса Шевченка

У статті розглядається проблема та специфіка формування професійно-особистісних цінностей майбутнього вчителя музики в аспекті компетентнісного підходу. Розкривається мета формування професійної компетентності майбутніх учителів музики, виділяються проблеми, пов'язані з професійною підготовкою сучасного фахівця. З'ясовуються вимоги до професійної та морально-психологічної підготовки вчителя музики. Визначаються функціональні та особистісні професійно-педагогічні компетенції вчителя музики. На основі аналізу сучасних музично-педагогічних наукових досліджень із різних аспектів компетентнісного підходу в музичній педагогіці автор пропонує власне тлумачення цього педагогічного феномену.

**Ключові слова:** цінності, професійно-особистісні цінності, вчитель музики, компетентнісний підхід, компетентність, професійна компетентність, майбутні вчителі музики.

В статье рассматривается проблема и специфика формирования профессионально-личностных ценностей будущего учителя музыки в аспекте компетентностного подхода. Раскрывается цель формирования профессиональной компетентности будущих учителей музыки, выделяются проблемы, связанные с профессиональной подготовкой современного специалиста. Выясняются требования к профессиональной и морально-психологической подготовке учителя музыки. Определяются функциональные и личностные профессионально-педагогические компетенции учителя музыки. На основе анализа современных музыкально-педагогических исследований по различным аспектам компетентностного подхода в музыкальной педагогике автор предлагает свое толкование этого педагогического феномена.

**Ключевые слова:** ценности, профессионально-личностные ценности, учитель музыки, компетентностный подход, компетентность, профессиональная компетентность, будущие учителя музыки.

Tomashivcka M.M. CURRENT REQUIREMENTS TO PROFESSIONAL COMPETENCE OF MUSIC TEACHER

The article deals with the problem and specifics' formation of professional and personal values of future teachers' musical art in the aspect of competence-based approach. The purpose of forming professional competence of future music teachers is revealed, problems of professional training of a modern specialist are highlighted. Requirements for professional and moral and psychological training of music teacher are elucidated. The functional and personal professional-pedagogical competences of the teacher of music are analyzed. On the basis of the analysis of modern musical and pedagogical research on various aspects of competence approach in music pedagogy, the author offers his own interpretation of this pedagogical phenomenon.

**Key words:** values, professional and personal values, future teacher's musical art, competence-based approach, competence, professional competence, future teachers of music.

**Постановка проблеми в загальному вигляді.** На сучасному етапі розвитку освіти значно актуалізується необхідність перебудови системи навчання та виховання на принципово новому рівні в змістовному, структурному та методологічному контексті. У цій ситуації зростає потреба у фахівцях, що володіють широким спектром загальнокультурних і професійних компетенцій, здатних бути суб'єктами культурно-освітнього простору [2, с. 3]. Особливого значення набуває аксіологічна складова частина компетентнісно зорієнтованої освіти майбутнього вчителя музики, яка включає формування цінностей, що виступають загальним напрямом його професійної діяльності.

**Аналіз основних досліджень і публікацій** дає змогу стверджувати, що проблема професійної компетентності є міждисциплінарною і широко представлена в сучасній вітчизняній і зарубіжній науці. Питання компетентнісного підходу в галузі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва висвітлено в дослідженнях А. Болгарського, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, Т. Пляченко, А. Растрігіної, О. Ростовського, О. Щолокової та ін. Дослідженню професійного розвитку та саморозвитку педагога як особистості присвячені праці І. Бежа, І. Зязюна, В. Лугового, В. Огнев'юка, Ю. Пелеха, О. Савченко, С. Сисоєвої, Л. Хоружої та ін.



Разом із тим проблема сучасних вимог до професійної компетентності вчителя музики досліджується фрагментарно, хоча в різних галузях наук накопичений значний досвід у розробці ключового поняття «професійна компетентність».

**Постановка завдання.** Метою статті є висвітлення специфіки формування професійної компетентності вчителя музики.

**Виклад основного матеріалу.** У перекладі з латинської мови слово компетентність («competentia») означає коло питань, із якими людина добре обізнана, має певний досвід.

У «Законі про вищу освіту» компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Компетентнісний підхід до навчання сприяє не тільки обґрунтуванню змісту освіти (що повинен знати, вміти й якими навичками володіти випускник вищого навчального закладу в професійній області), але й визначає вимоги до поведінкової складової майбутнього спеціаліста (здатностям застосовувати знання, уміння та навички під час професійної діяльності). Він заснований на концепції компетентності фахівця як підґрунті формування в учнів здатностей вирішувати важливі професійні завдання та виховання особистості в цілому. Тобто компетентність вважається самостійно реалізованою здатністю до практичної діяльності, вирішення життєвих проблем.

Професійна компетентність фахівців будь-якого профілю містить у собі такі різновиди:

- практичну (спеціальну) компетентність – високий рівень знань, використовуваних у професійній праці, що забезпечує можливість професійного зростання фахівця, результативність творчої діяльності;

- соціальну компетентність – здатність брати на себе відповідальність і ухвалювати рішення, брати участь у спільному ухваленні рішень, розв'язувати конфлікти мирним шляхом, продуктивно взаємодіяти з колегами по роботі;

- психологічну компетентність – культуру емоційної сприйнятливості, уміння й навички рефлексії, досвід емпатійної міжособистісної взаємодії та самореалізації;

- екологічну компетентність, засновану на знанні загальних законів розвитку природи й суспільства, на екологічній відповідальності за професійну діяльність;

- валеологічну компетентність, що передбачає наявність знань і вмінь у галузі збереження здоров'я й у питаннях здорового способу життя [3, с. 4].

Мета формування професійної компетентності майбутніх учителів музики полягає в підготовці фахівців, яких характеризує комплекс розвинених музичних здібностей і педагогічних якостей, які здатні забезпечити найвищі результати в музичному навчанні та естетичному вихованні школярів.

У зв'язку із цим на перший план висуюються проблеми, пов'язані з професійною підготовкою сучасного вчителя музики, який розвивався б не лише як творча особистість, але й самореалізовувався шляхом оволодіння професійною компетентністю з керування творчими й соціально-економічними процесами, необхідними для ефективної організації музичної діяльності.

Навчання майбутніх педагогів зумовлена соціальними проблемами, а саме: підвищенням естетичних, моральних, патріотичних, духовних потреб підростаючого покоління і способів їх реалізації.

Науковці єдині в думці, що інтегративним показником якості підготовки випускника ВНЗ повинна стати його професійна компетентність, що визначається не через суму знань і умінь, а характеризує здатність мобілізувати в конкретній реальній ситуації отримані знання і професійний досвід, необхідні для вирішення навчальних завдань. У цьому аспекті керівництво освітнім процесом неможливе без наступних властивостей його суб'єкта, серед яких:

- висока компетентність у фаховій діяльності;

- організаторські здібності, уміння організувати освітній процес, створити умови для прояву активності, ініціативи, творчості дитячого колективу, їх розвитку, самоорганізації;

- високі моральні якості – справедливість і об'єктивність в оцінці вихованців, гуманність, чуйність, тактовність, чесність, толерантність;

- стійкість до стресу, здатність домінувати, прагнення до перемоги, впевненість у собі, креативність, емоційна врівноваженість, відповідальність, надійність, незалежність [4, с. 495].

Професійну компетентність майбутнього учителя музики слід розглядати як інтегральну якість особистості, специфіка якої полягає в поєднанні психолого-педагогічної, фахово-музичної та інформаційно-комунікаційної компетенцій; сформованість цієї компетентності засвідчує



практичну готовність до здійснення музично-педагогічної діяльності в школі.

Запропоноване структурування професійної компетентності майбутніх учителів музики відбиває провідні тенденції сучасної мистецької, зокрема музичної, освіти.

Науковцями доведено, що повноцінний професійний розвиток майбутнього вчителя музики стає неможливим без залучення інших видів мистецтва та поліхудожнього розвитку особистості здобувача ступеня вищої освіти, що забезпечується в тому числі й комп'ютерними, зокрема мультимедійними, технологіями; його специфіка полягає в органічному поєднанні фахово-музичного і психолого-педагогічного напрямів.

Сучасні вимоги до професійної та морально-психологічної підготовки вчителя музики передбачають формування соціально-особистісних компетенцій, у зміст яких входить дотримання етичних норм поведінки в педагогічному колективі та музично-творчій діяльності, розуміння функції вчителя музичного мистецтва як носія аксіологічних основ музики, адже він має бути водночас і музикантом, і педагогом.

Внутрішня структура категорії компетентності складається із сукупності компетенцій, що мають інтегральну характеристику й містять змістовий, процесуальний, аксіологічний, креативний, особистісний аспекти й охоплюють ціннісно-мотиваційну, когнітивно-знаннєву, операційно-технологічну, творчо-діяльну, соціально-поведінкову, етичну, комунікативно-мовленнєву сфери особистості.

К. Кабріль визначає професійну та ціннісну компетентність як «коло питань, в яких людина добре поінформована, володіє знаннями і цінностями, що дозволяють висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, здатність бачити й розуміти навколишній світ, орієнтуватися в ньому, вміння вибрати цільові й смислові установки для своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення» [2, с. 6].

На формування професійних компетентностей освітнє середовище вищого навчального закладу здійснює вплив через цикл професійно-орієнтованих дисциплін. Аксіологічна складова частина має бути закладена в зміст робочих програм всіх фахових дисциплін, враховуючи специфіку музично-педагогічної діяльності.

Формування професійних компетентностей має здійснюватися як на групових, так і на індивідуальних заняттях із музичних дисциплін [6, с. 12].

Виконавська та педагогічна музична діяльність є одним із видів професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики і характеризується багато-

аспектністю, неповторністю за характером здійснення і результату, оригінальністю та індивідуальною унікальністю.

Враховуючи специфіку музичної діяльності, основу професійної компетентності вчителя музики складає музично-слухова, музично-граматична, музично-виконавська і музично-педагогічна компетентність.

Усі види музичної діяльності мають у своїй основі комунікативний процес, спрямований на передачу музичної інформації, що міститься в музичному творі. У здійсненні музичної діяльності, окрім загальних і спеціальних знань, умінь та навичок, велике значення має система художньо-естетичних цінностей, емоційно-вольова сфера, музичний слух, художньо-образне мислення, володіння виконавською технікою.

Професійна компетентність учителя музики має бути репрезентована як органічне поєднання фахово необхідних знань, умінь і навичок із володінням фаховими методиками (методикою музичного виховання, методикою роботи з учнівськими вокально-хоровими й музично-інструментальними колективами, методикою навчання учнів сольного співу тощо). Відповідно до цього ми виділили функціональні та особистісні професійно-педагогічні компетенції вчителя музики.

Функціональні компетенції вчителя музики пов'язані з його практичною діяльністю. Він повинен практично реалізувати свої вміння:

1) в процесі проведення уроків музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти;

2) організувати діяльність учнівських музично-творчих колективів та музичних гуртків;

3) володіти новітніми комунікаційно-інформаційними технологіями;

4) проводити культурно-освітню роботу серед учнів та батьків;

5) співпрацювати в педагогічному й учнівському колективах (навчальному, музично-творчому);

6) проявити свої навички до самоосвіти та самоорганізації [5, с. 503].

Важливою складовою частиною функціональних компетенцій учителя музики є володіння різними видами діяльності, які забезпечують успішність його роботи як педагога й керівника учнівських музично-творчих колективів.

Особистісні компетенції вчителя музики акумулюють особистісні якості, здібності, індивідуальні психологічні особливості, стиль роботи, творчий імідж.

Важливими особистісними якостями вчителя музики, які впливають на успішність



педагогічної діяльності, є креативність, доброзичливість, вимогливість, толерантність, організованість, комунікативність, артистичність тощо. Результативність діяльності вчителя музики залежить від його творчої уяви й образного мислення, а також вміння співпрацювати із **різновіковими категоріями школярів**.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх вчителів музики під час здобуття освіти у вищому навчальному закладі відбуватиметься більш ефективно, якщо під час їхньої фахової підготовки вдасться реалізувати відповідну модель організації цього процесу і створити певні педагогічні умови.

Перспективу подальших розвідок складають питання освітніх технологій, які сприяють становленню творчої особистості майбутнього вчителя музики.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Кабриль К.В. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04; НАПН України, Ін-т вищої освіти. К., 2013. 20 с.

3. Луговий В.І. Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників – важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі // Проблеми освіти: наук. зб. // Ін-т іннов. технологій змісту освіти МОН України. К., 2010. Вип. 63, Ч. 1. С. 3–9.

4. Олексюк О.М. Компетентісно орієнтований освітній простір як основа модернізації вищої мистецької освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 494–501.

5. Растригіна А.М. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього магістра музичного мистецтва // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 501–509.

6. Савченко Р.А. Теорія і методика формування музично-педагогічної компетентності майбутніх вихователів та музичних керівників дошкільних навчальних закладів: автореф. дис. ... д. пед. наук: 13.00.02. К., 2014. 43 с.

УДК [371.124:001](477)

## ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА НА ОСНОВІ ДІЯЛЬНІСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Тушева В.В., д. пед. н., доцент,  
професор кафедри теорії і методики мистецької освіти  
*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

У статті розглянуто різні точки зору і дефініції поняття «технологія», обґрунтовується своєрідність технологічного механізму науково-дослідницької культури майбутнього педагога як інваріантного ядра, що представляє дослідницький інструментарій, технологію наукового пізнання, детермінованих існуючим науковим стилем педагогічного товариства, науковим менталітетом, сформованою професійною культурою майбутнього фахівця.

**Ключові слова:** технологія, діяльнісна концепція, науково-дослідницька культура майбутнього педагога, педагогічне дослідження, фази дослідження: проектування, технологічна та рефлексивна.

В статье рассмотрены разные точки зрения и дефиниции понятия «технология», обосновывается своеобразие технологического механизма научно-исследовательской культуры будущего педагога как инвариантного ядра, представляющего исследовательский инструментарий, технологию научного познания, которые детерминируются существующим научным стилем педагогического общества, научным менталитетом, сформированной профессиональной культурой будущего специалиста.

**Ключевые слова:** технология, деятельностная концепция, научно-исследовательская культура будущего педагога, педагогическое исследование, фазы исследования: проектирование, технологическая и рефлексивная.